

Att leda kollegialt lärande

Pedagogisk handledning i en kollegial
lärandepraktik – teori och praktik i
växelverkan

Désirée von Ahlefeld Nisser

Vem är jag?

- Docent och lektor i pedagogik vid Högskolan Dalarna.
- Fil.Dr. i specialpedagogik.
- Specialpedagog.
- Mellanstadielärare.
- dva@du.se

Syfte

Presentera den teoretiska utgångspunkten för denna utbildning samt ge några praktiska tips.

Punkter för dagens föreläsning

- Hur det började.
- Kommunikationsteoretiska utgångspunkter.
- Vad säger forskningen?
- Praktiska tips.

Hur det började

1. Jag erfor i praktiken.
2. Jag ville förstå och skapa mening.

Teorier

Teorier är tankeverktyg som kan hjälpa oss att förstå olika företeelser: Att förstå det vi ser, hör, erfar och gör. (Lindqvist, 14/9 2017, föreläsning).

Kommunikationsteoretiska utgångspunkter

- Dialogpedagogik och den kompetenta människan

(Freire 1972 – *Pedagogik för förtryckta*).

- Habermas diskursetik

(Habermas 1981 - *Teori om det kommunikativa handlandet*).

Människosyn – den kompetenta människan (Freire)

Föreställningen om den kompetenta människan skapar behov av kommunikation för gemensamt kunskapande.

Frigörande samtal – kunskapskapande samtal

Habermas diskursetik

Att genomföra samtalet på ett

- **rätt** (Var och en har rätt att lägga fram sin "sanning", sin bild/uppfattning.)
- **riktigt** (Riktigt enligt den norm som råder i kontexten. Att tala på ett sätt så det blir begripligt för alla)
- **uppriktigt** sätt (Att det som yttras är menat så som det yttras. Att våga framföra det man vill).

Kunskapssyn

- Kunskap förstås som något subjektivt men bortser inte från yttre fakta.
- Hur förstår jag och hur skapar jag mening?
- Att förstå det den andre förstår.

Förhållningssätt

Alla har något att berätta. Mina erfarenheter blir ständigt utsatta för prövningar och jag måste vara beredd att ompröva dessa.

Habermas diskursetik

Proceduren för samtalet är det viktiga.

- Hur samtalar vi med varandra?
- Hur går vi till väga när vi ska komma överens?
- Hur vet vi att vi är överens?
- Förstår vi varandra?
- Är samtalsklimatet tillåtande?

Att leda kollegialt lärande

Pedagogisk handledning i en kollegial
lärandepraktik – teori och praktik i
växelverkan

Pedagogisk handledning

- genomförs i ett pedagogiskt sammanhang,
- leds av en samtalsledare,
- fokus är pedagogiska/didaktiska frågeställningar och
- har samtalsdeltagarnas perspektiv som utgångspunkt.

(von Ahlefeld Nisser, 2017)

Vad säger forskning om grundförutsättningar för kollegiala samtal?

- (1) Tid måste avsättas
- (2) Samtalsledare måste tillsättas och att dessa måste ges mandat att leda samtal.
- (3) Det måste finnas ett tydligt pedagogiskt fokus för de samtal som ska föras. Det räcker inte med att lärare beordras att genomföra kollegiala samtal.

(Ahlefeld Nisser, 2017)

Vad säger forskning om strategier och förhållningssätt?

Att veta hur och varför

- Krävs en medvetenhet om att samtal kan ske på ett inkluderande, men även exkluderande sätt.
- Krävs en medvetenhet om hur samtal leds på ett sätt som främjar allas delaktighet, respekt för olika sätt att förstå och en förmåga att utmana det för-givet-tagna på ett respektfullt och inlyssnande sätt.

(Ahlefeld Nisser, 2017)

Processrelaterad handledning

Det sker någonting i **samspel** med andra och det sker något **över tid**.

Det professionella samtalet

- Fokus ligger på **HUR** samtalet genomförs.
- Genomförs på ett sätt som medvetet tar hänsyn till de tre giltighetsanspråken **rätt, riktigt och uppriktigt** (Habermas).
- Som samtalsledare ansvarar jag för samtalssituationen – att skapa **förutsättningar** för att samtalet ska kunna genomföras på ett så bra sätt som möjligt.

Grundläggande samtalskompetens

Betydelsen av

- hur man sitter
- var man sitter
- vem som börjar tala
- hur man ställer frågor
- kroppsspråk och andra icke verbala uttryck
- vad som inte sägs

Att tänka på inför första mötet

Tala om vars och ens förväntningar

Förväntningar på utbildningen.

Förväntningar på handledaren

Förväntningar på lärarna

Förväntningar på skolledningen

Överenskommelse

Överenskommelse om hur handledningen ska gå till, dvs yttre ramar.

- Tid och plats för kommande möten.
- Viktigt att gruppen hålls intakt (vid processhandledning).
- Prioritera handledning för gruppens skull.
- Respektera mötestider. Viktigt att tiderna hålls, dvs kom i tid och stanna tiden ut.
- Viktigt att få sitta ostörda.
- Hur ska frånvaro anmälas?

Etiska förhållningsregler

- Beslut om sekretess.
  - Vad är ok att tala om med andra?
  - Vad är inte ok att tala om?
- Hur hålls ledningen informerad? När ska ledningen vara med? Ska ledningen vara med?

Inledningen

Klargör vad som ska hända ge ramarna för samtalet

- Vad har vi att förhålla oss till?
- Vad ska vi samtala om?
- Vilka tider har vi att hålla oss till?
- Proceduren kring samtalet.

Proceduren

- Hur går vi till väga?
- En runda där var-och en får säga något kort?
- En runda där var och en får en viss bestämd tid?
- De andras roll när en har tiden i rundan?

Rundan

- Berätta...
- Vidga perspektiv. Tänk efter. Ställ frågor på ett sådant sätt att den som har problemet ger egna förslag på lösningar.

Vikten av att möta upp i samtalet

- **Bekräfta**
- Jag hör att...
- Det jag uppfattar...
- Det här låter som det var en besvärlig situation.
- **Erbjudande:** Hur skulle det vara om du...?

Frågorna

- Öppna frågor: VAD? HUR? PÅ VILKET SÄTT? VEM? VAR? OM?
- Slutna frågor: ja- och nejfrågor

Möjliga utforskande frågor

- Hur skulle det vara om...?
- Vad betyder det för dig?
- Hur tänker du kring det här resonemanget?
- På vilket sätt...?
- Hur ser du på...?
- Berätta mer...
- Vad kan man göra inom de ramar som finns?
- Vilka möjligheter har ledningen att åstadkomma förändringar?

Möjliga fördjupande frågor

- Vad hindrar dig...?
- Vad blir ditt nästa steg?
- Hur vet du...?
- När tänker du...?
- Vad är en bra lektion för dig?
- Hur ser du att du nått ditt mål? Vad ser du?

Möjliga utmanande frågor

- Vad kan man stå ut med att inte göra?
- Vad skulle du vilja göra istället?
- Vad händer om du ingenting gör?
- Vad är det värsta som skulle kunna hända?
- Vad gjorde du själv då?
- Vad kan du göra annorlunda?
- För vem är det ett problem?

Fler tips

- Använd tystnaden.
- Gör en sammanfattning eller omformulera. Sätt punkt och vänta.
- Använd inte tid åt det du inte kan ändra på! Vad är rimligt?
- Om någon i gruppen inte vill bidra aktivt: Fokus mot dig själv! ”Jag ser att...” ”Jag har svårt att hantera...”

Avslutningen

- Sammanfatta vad som sagts.
- Rundan: Deltagarna ges möjlighet att säga något om sin egen förändring.
- Vad tar jag med mig från detta samtal?
- Vad är det viktigaste vi har tagit upp idag?

Som man förstår - handlar man

Vad innebär det nu då att vara pedagogisk handledare?

Handledar-
kunskap

Handledar-
skap

Referenser och lästips

- Ahlefeld Nisser, D., von. (2009). *Vad kommunikation vill säga – en iscensättande studie om specialpedagogers yrkesroll och kunskapande samtal*. Stockholm: Universitetservice.
- Ahlefeld Nisser, D., von. (2011). Kunskapande samtal i (special)pedagogisk verksamhet. I Bartholdsson, Å. & Hultin, E. (2011). *Praktiknära utbildningsforskning vid Högskolan Dalarna*. Nr: 2011:2.
- Ahlefeld Nisser, D., von. (2014). Specialpedagogers och speciallärares olika roller och uppdrag – skilda föreställningar möts och möter en pedagogisk praktik. *Nordic Studies in Education*, 34, 246-264.
- Ahlefeld Nisser, D, von. (2017). Can Collaborative Consultation, based on Communicative Theory, Promote an Inclusive School Culture? *Issues in Educational Research*.
- Bjørndal, C. R. P. (2005). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Bjørndal, C. R. P. (2017). *Konstruktiva stödsamtal. Perspektiv och redskap vid handledning, rådgivning, mentorskap och coaching*. Stockholm: Liber.
- Bladini, K. (2004). *Handledning som verktyg och rum för reflektion*. Karlstad: Karlstad universitet. Institutionen för utbildningsvetenskap.
- Blossing, U. & Wennergren, A-C. (2019). *Kollegialt lärande. Resan mot framtidens skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Cederberg – Scheike, A. (2016). *Handledning för kollegialt lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Freire, P. (1972). *Pedagogik för förtryckta*. Stockholm: Gummessons.
- Habermas, J. (1981/1995). *Theorie des Kommunikativen Handelns*. Band 1. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.

Referenser och lästips

- Hwang, P. & Nilsson, B. *Grupp-psykologi. För skola, arbetsliv och fritid*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Killén, K. (2009). *Professionell utveckling och handledning – ett yrkesövergripande perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Langelotz, L. (2014). *Vad gör en skicklig lärare? En studie om kollegial handledning som utvecklingspraktik*. [What 'make(s)' a good teacher? A study of peer group mentoring as a practice of professional development.] PhD Diss, Göteborg: Göteborgs universitet.
- Lendahls Rosendahl, B. & Rönnerman, K. (2005). Med fokus på handledning i skolors förändringsarbete. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 10(2005)1 s. 35-51.
- Lönnheden, C. & Olstedt, E. (2004). Med erfarenhet som utgångspunkt. I A. Bron & L. Wilhelmsson (Red.). *Lärprocesser i högre utbildning*. (s.104-118) Stockholm: Liber
- Mollberger Hedqvist, G. & Sahlin, B. (2016). *Bildning i utbildningens tid*. Frisyrstrar Förlag.
- Rautalinko, E. (2019). *Samtalsfärdigheter – stöd, vägledning och ledarskap*. Stockholm: Liber.
- Rökenes, O., H. & Hanssen, P-H. (2012). *Bära eller brista. Kommunikation och relationer i arbete med människor*. Malmö: Gleerups.
- Sundqvist, C. (2012). *Perspektivmöten i skola och handledning. Lärares tankar om specialpedagogisk handledning*. Åbo: Åbo Akademi.
- Sundqvist, C., von Ahlefeld Nisser, D. & Ström, K. (2014). Consultation in special needs education in Sweden and Finland: a comparative approach. *European Journal of Special Needs Education*. 2011)